

Oponentský posudek

Autor/ka práce: Bc. Michal Sláma
Název práce: Celospolečensky tolerované drogy u mládeže – socialne a společenské dopady
Vedoucí práce: PhDr. Monika Nová, PhD.
Oponent: Honza Kaňák

Formální náležitosti podle Opatření děkana 07/2017

Splňuje práce kritérium odborného textu?	Ano, ale jen konceptualizace
Obsahuje abstrakt (Čj, Aj) - nepovinné pro Bc.	Ano
Obsahuje shrnutí závěrů?	Ano
Obsahuje seznam literatury?	Ano
Obsahuje čestné prohlášení (samostatnost, citace literatury, nepoužití k získání titulu)	Ano
Rozsah (40 NS - Bc.; 60 NS - Mgr.)	Ano

Diplomová práce Michala Slámy splňuje formální náležitosti podle OD 07/2017. Oceňuji především práci se zahraniční odbornou literaturou a její zpracování v konceptuální části práce (jen webové stránky jako zdroj konceptualizace nejsou OK, viz kap. 1.2 a různorodé dělení drog, či celá kap. 3.4). Práce dodržuje jak stanovený rozsah (102 stran tištěného textu), tak čestné prohlášení aj. Práci lze z hlediska konceptualizace (teoretická část a to co do formy, nikoliv zcela obsahu s ohledem na vymezení cíle výzkumu) považovat za odborný text s námitkou využívání webových stránek pro zpracování celé kapitoly 3.4! Drobnější překlepy většinou nevadí, byť v části, kde jsou prezentována data z výzkumu, místy znejišťují (Jen 70 ze 121 dotazovaných považuje za celospolečensky tolerované drogy heroin... str. 71). Ostatní části textu autora, jak píše níže, ale dle mého, za odborný text považovat nelze.

Znění základní výzkumné otázky

Je formulována?	Ne
Jsou pojmy operacionalizovatelné?	Podle cíle ano
Spadá do oboru SACH?	Ano
Je netriviální?	Ano
Je otevřená (či je možná uzavřená varianta)?	Nelze posoudit

Cíl práce, tak jak je definován autorem v kap. 4.1, je oborově specifický, byť za předpokladu, většího příklonu k sociologickým interpretacím sociální práce. Dle mého soudu jsou termíny, či pojmy, které autor v práci používá, operacionalizovatelné. Jenže z mého pohledu je cíl v podstatě nenaplnitelný. Autor si klade za cíl zjistit (1) přístup k závislosti, zjistiti (2) znalosti o celospolečensky tolerovaných drogách (už to dle mého značně přesahuje možnosti diplomové práce) a pak zjistit (3) dopad na život mládeže a (4) celé společnosti (což je dle mého prakticky nenaplnitelné v této formulaci). Stejně tak zjistit (5) postavení a význam sociální práce v oblasti prevence léčby závislosti je na samostatnou a spíše disertační práci. Stanovení cílů práce se mi tedy jeví jako značně problematické. Vycházím z předpokladu, že pokud je nějaký cíl stanoven autorem textu, měl by být také dodržen a naplněn a z tohoto hlediska se domnívám, že autor cíle, které si sám pro diplomovou práci stanovil, nenaplnil.

Konceptuální část práce

Jsou konceptualizovány všechny pojmy ZVO?	Ne
Je u klíčového pojmu definován obsah i struktura pojmu?	Ne
Je uveden současný stav poznání?	Ano
Je konceptualizace srozumitelná?	Ano

Autor v textu (kap. 4.1) operuje s termíny: vliv, užívání celospolečensky tolerovaných drog, společnost, mládež, přístup a postoje, informovanost, dopad, názory, postavení a význam sociální práce, prevence, léčba. Přičemž pouze podtržené termíny autor konceptualizuje. V části textu, ve kterém se věnuje dopadu užívání drog (3.6) pak shrnuje současné výzkumy, což by bylo naprosto v pořádku a žádoucí, ale neprovádí konceptualizaci termínu a není tak zřejmé, co a jak chce autor vlastně měřit. Stejně tak v cíli práci se jako klíčový termín jeví termín „vliv“, který v textu práce konceptualizován není, stejně jako nejsou konceptualizovány postoje, či názory a není také zřejmé, co je pro autora společnost. Domnívá se, že je to jen logický důsledek široce definovaného cíle. Zajímalo by mne také (a z hlediska cíle práce by se to jevilo jako podstatné), zda, když autor tvrdí, že od roku 1993 klesá dlouhodobě počet dopravních nehod pod vlivem alkoholu, zda tedy také klesá užívání alkoholu, či množství vypitého alkoholu, protože pokud ne, tak by předpoklad o nehodovosti de facto neplatil. Neměl jsem prostor dohledávat podrobnější statistiky, ale lze-li věřit přehledům populárně naučným, pak množství vypitého alkoholu vzrostlo od roku 2000 do roku 2015 z 8,9 litru na 12,5 litru alkoholu za rok na osobu. Což by mohlo také naznačovat to, že z hlediska nehodovosti, je dopad menší. Pokud se ovšem neměnil také celkový počet dopravních nehod a pokud tedy procentní zastoupení nehod způsobených alkoholem nezůstalo stejné, nebo dokonce vyšší.

Metodologický rámec

Je k operacionalizaci využita konceptualizace?	Zdá se, že ne
Sedí metoda sběru dat se záměrem výzkumu?	Částečně
Sedí metoda analýzy dat se záměrem výzkumu?	Ne
Je popsán způsob výběru vzorku?	Ano, ale je neadekvátní
Je zvolen rámec výzkumu adekvátně ZVO a záměru výzkumu?	Spíše ne
Jsou popsány limity výzkumu, kvalita výzkumu a etický rozměr zkoumání?	Ne

Z hlediska metodologického rámce jsou zásadní potíže práce popsány výše u základní výzkumné otázky. Zde je, dle mého soudu, také potřeba upozornit na to, že náhodný výběr, o kterém autor v textu referuje je spíše výběr nahodilý (tedy jdu a někoho prostě oslovím a vyberu), který je z hlediska výzkumných postupů naprosto nedoporučovaný. Navíc hypotézy nevyplývají z dílčích cílů práce (resp. nevyplývají ze všech) a není komentováno, jak vznikly a z jakého důvodu si autor zvolil zrovna tyto (s ohledem na tak široký cíl práce). Není také zřejmé, proč hraje věk tak zásadní roli a proč v některých případech autor využívá zrovna dvě ze tří věkových pásem. Tomu odpovídá i fakt, že rámec výzkumu a výzkumný nástroj odpovídá cílům výzkumu jen částečně. Kromě dotazníku by bylo vhodné dále (pokud vyjdu s cílů, které formuluje autor sám) kombinovat tuto metodu sběru dat s následnou interpretací také celospolečensky sebraných dat – tedy sekundární analýzu a s ohledem na postavení sociální práce také s kvalitativním výzkumným rámcem.

Výzkumná zjištění

Odpovídají výzkumná zjištění na ZVO?	Ne
Jsou použity nástroje analýzy dat adekvátně?	Ne
Je prezentace zjištění srozumitelná?	Ano
Přináší zjištění výzkumu něco nového?	Ne (alespoň to není znát z textu práce samotné)

Pokud autor popisuje v konceptuální části ochranné faktory a faktory, které zvyšují riziko užívání, či závislost, je otázka, proč je pak nevčleňuje do svého zkoumání (tedy dotazníku). Data jsou na úrovni deskriptivních statistik zpracována a prezentována celkem přehledně, byť někdy není zcela jasné, jak se kombinují poměrová zastoupení (procenta) a některá data jsou vykládána chybně – např. na již zmíněné str. 71 autor tvrdí, že pervitin atp. považuje nejvíce za akceptovatelné věková skupina 15 až 18 let, přičemž z tabulky plyne, že je to skupina 19 až 22 let. Stálo by také za to, aby nějak autor komentoval výsledky, či deskriptivní data na vzorku. Protože pak se čtenář může jen dohadovat o tom, jaký chápe autor rozdíl mezi „zvýšením energie“ a „zmírnění únavy“ u vlivu kofeinu (což může být pro respondenty to samé). Navíc, když se prezentují procenta odpovědí podle věku, pak se na horizontální osu zanáší právě věk, nikoliv odpověď ano / ne, protože pak nelze srovnat, kolik % respondentů z dané věkové skupiny jak odpovědělo a jestli je v tom nějaký vývoj nebo není. Verifikace hypotéz (kap. 4.7) je pak zpracována zcela mimo vhodné postupy sociálně-vědního výzkumu. Ověřovat hypotézy jen na datech ze vzorku nelze. Ověření musí vždy proběhnout s ohledem na pravděpodobnost získání dat na vzorku za předpokladu nulové hypotézy; $P(D|H_0)$. Stejně tak ověřovat postavení sociální práce nikoliv od sociálních pracovníků a klientů, ale od veřejnosti je značně diskutabilní. Pominu-li absenci principů NHST, tak i ověřování H2 neodpovídá datům, která jsou zde prezentována. To, že je ve zmiňované věkové skupině ve vzorku cca 2x více kuřáků skutečně neznamená, že by vykouřili 2x více cigaret, jak předpokládá hypotéza. Navíc data, která autor uvádí, ani ověřit hypotézu neumožňují (z kategorií to vyčíst nelze, zvláště, jsou-li stanoveny takto). Navíc z hlediska faktu, zda respondenti kouří nebo ne (za předpokladu, že by byl vzorek vybrán skutečně náhodně, což nebyl) není mezi věkovými kategoriemi 15 až 18 let a 26 až 26 let rozdíl na 1% ani 5% hladině významnosti (chi-test dosahuje hodnoty 2,88; $p=0,09$). Stejně tak H3 je formulována jako společenský dopad a fakt, nikoliv postoj respondentů – tedy opět, výzkumem tak, jak byl realizován, neověřitelná. K H4 lze formulovat stejné námitky jako k H2. V případě H5, pokud chtěl autor ověřovat vztah jen mezi analgetiky a hypnotiky, není jasné, proč se v dotazníku dotazoval i na anxiolytika. Hypotéza se sice skutečně potvrdila (pokud by byl vzorek vybrán náhodně), ale ne z důvodu, který tvrdí autor, ale kvůli tomu, že hodnota $\chi^2 = 13,787$ ($p < 0,001$).

Navíc, byť sám autor v práci tvrdí, že data z vlastního výzkumu vztáhne ke zjištěním teoretické části práce (tedy konceptualizace), tak tak nečiní. O doporučeních pro praxi nemluvě.

Závěr oponenta: Jako zásadní potíže práce vnímám to, že si autor stanovil nenaplnitelný cíl, o kterém nicméně v práci předpokládá, že naplnitelný je. K tomuto cíli nezvolil adekvátně konceptualizaci práce a klíčové termíny, kterým se měl v práci věnovat, se nevěnoval. Hypotézy neověřoval skrze statistické testování nulových hypotéz a tím pádem nepostupoval v souladu s obvyklými postupy sociálně vědního výzkumu a navíc autorův způsob analýzy neodpovídá ani cíli, který si sám stanovil.

Práci tak nepovažuji za dostatečně kvalitní k získání titulu magistr v oboru sociální práce. Mrzí mne to o to víc, že jsme s autorem výše uvedené výtky konzultovali v rámci metodologické konzultace v průběhu akademického roku. Navrhuji proto hodnocení 4 (neúspěš). Pokud by k obhajobě došlo, prosím autora, aby se zaměřil na níže uvedené otázky a oblasti.

Otázky k obhajobě

Prosím autora, aby se v obhajobě věnoval následujícím oblastem:

- Prosím, zda byste formuloval cíl práce tak, aby odpovídal Vaším zjištěním (povaze analyzovaných dat i způsobu dat)
- Prosím, abyste na jedné vybrané hypotéze realizoval (s ohledem na reálná data – tedy prosím ty si doneste s sebou) takové postupy analýzy dat, abyste hypotézu buď potvrdil, nebo vyvrátil.
- Zvažte, jaké jsou limity Vašeho výzkumu a to včetně výběru vzorku a jeho dopadu na interpretaci dat.
- S ohledem na cíl práce, který formulujete výše, popište, jak byste strukturoval konceptualizaci (tedy teoretickou část práce) tak, aby na základě ní mohla být realizována operacionalizace.
- Formulujte otázky v dotazníku tak, aby bylo možné ověřit hypotézy 2 a 4.
- Jak by měly hypotézy 2 a 4 znít, aby je bylo možné ověřit s daty, které máte k dispozici.
- Pokud předpokládáte, že na základě Vašich zjištění bude možné formulovat doporučení do praxe, formulujte, prosím, taková, která nebudou triviální.